

breuk op een positie als deze, en op een distinctie als de onderhavige, laat concludeeren, dan is het ééltanté verschil tusschen het Nieuwe Testament en wat er aan voortafging (nu over heel de breedte genomen) vervallen. Maar op dit verschil baseert de juist uw redeneering.

VRAAG II. Op onze schouders rust de taak niet, deze vragen te beantwoorden; wij hebben ze voor ons standpunt afgesneden, door de verbondswraak (als acte, die intreedt) over heel de linie van het nog in deze wereld optredende verbond te aanvaarden, en door ze af te leiden, niet uit een door GOD ZELF gewild maatregel (nationaal bestaan van Israël), noch uit een wederom door GOD gellefdde vorm: een groote kerk in een groote stad, maar uit het ongeloof. Maar daarover spreken we ons wel in een slotartikel uit. Thans hebben we nog maar één vraag, en dan niet zoozeer tot Dr Thijs als tot het gereformeerde volk: indien er nu al zóo lang over het verbond kwesties zijn, en indien het nog zóo gemakkelijk is (want dit artikel heeft ons geen hoofdbrekens gekost, daar is het veel te goedkoopte stof voor), opinies van de tegenwoordige redactie van een blad met die van de vroegere in conflict te zien komen, is dan het in 1936 opgestoken alarm, dat plotseling een synode overviel, ook inzake het genadeverbond, wel op zijn plaats geweest? En dacht men er uit te komen met een paar nieuwe volzinnen, waarvoor in de huidige situatie ons kerkelijk leven bewaard moge blijven?

O, ik vind dit allemaal tragisch genoeg. Ik weet best, dat men het ook mij kan laten gebeuren: de ééne passage van „De Reformatie” tegen de andere overstellen, als dit blad eenmaal zoo oud zal zijn als „De Heraut”. En ik zou dit alles als strijdmethodes verfoeien, wanneer het daarom zelf, als om een plat pleziertje, ging. Maar zóo staan de zaken niet. Hier wordt aangeklaagd; hier wordt gezegd: het is zoo erg; hier wordt gerept van ontrouw aan de belijdenis. En tot wie zóo spraken, en met zulke klachten plotseling een synode overviel, tot hen zeggen we, terwijl die klachten nog in discussie zijn: waar blijft ge met het antwoord op de vragen, die uw eigen meeningen doen rijzen, zoodra ge maar even thetisch aan het woord komt? Is die phase der aanklachten inzake confessionele geschillen voorbij, dan zal niemand eerder dan wij er van afzien, „nieuwe” met „oude plunje” te vergelijken. Thans doen wij het bewust, niet om de aanklagers aan te klagen, maar om hen te vragen: zou het maar niet beter zijn, het roer om te werpen?

Vóór de argumentatie kan zulk een vraag lijken op capitulatie.

Daarna bestaat dat gevaar niet meer. Zoo men wil, kan men zelfs, stel eens, dat men zich bij concrete gebeurtenissen wilde uitspreken in die richting, zeggen: Chamberlain zoekt de telefoonlijn, die naar Zuid-Duitschland verbinding geeft...

K. S.

#### De quaestie van het nieuwe kerkrecht. (V.)

De voorstanders van het nieuwe kerkrecht beroepen zich, behalve op allerlei feiten uit vroeger en later tijd, waarbij zij echter nalaten behoorlijk met de omstandigheden en beschouwingen destijds te rekenen, ook op autoriteiten: Voetius, Hoornbeek, de Synopsis, de Confessie van Westminster, e.a., maar zonder ook daarbij genoegzaam te onderscheiden, of datgene in het licht te stellen, wat noodig is om recht te waardeeren, wat die autoriteiten leeren. Soms wordt maar alleen de naam genoemd, zonder eenige aanhaling, alsof men daarmee hier kon volstaan. Bij Voetius laat men na de onderscheiding te maken van Voetius I en Voetius II, die ik als noodzakelijk aanwees, zonder dat men aantoonde, dat zoodanige onderscheiding ongegrond is, en onderwijl men zelf zich veroorlooft van Voetius af te wijken, of hem als soms te veel aan het Independentisme toegevend voorstelt.

## POPULAIR-WETEN: SCHADDELUKE SCHETSEN

### Geestelijke volksgezondheid.

#### IV.

Maar niet alleen de Christenheid, ook anderen hadden in voorgaande eeuwen oog gehad voor de geestelijke volksgezondheid en hadden begrepen, dat de sociale hygiëne meer omvat dan uitsluitend de lichamelijke verzorging.

Zoo noemde Prof. Pruys van der Hoeven (p.m. 1860) de hygiëne zulk een uitgebreide wetenschap, dat zij nauwelijks door een menschengeest te omvatten is. Haar gebied, zoo schrijft hij in het toenmalig tijdschrift „De Schat der Gezondheid”, strekt zich over de geheele maatschappij uit. Zij vordert veelzijdige geographische studiën en menigerlei praktische kennis, die heinde en ver moet worden opgedaan. De hygiëne moet zoowel voorlichten bij het bouwen van steden, dorpen en huizen als de aarde leeren bebouwen en bewoonbaar maken. Zij moet huisgezin en staat besturen, voedsel en kleding regelen, bij huwelijkskeuze en bedrijf worden geraadpleegd, ons behoeden voor besmetting, onze gezondheid bewaren, onze opvoeding leiden, het opzicht hebben over land- en zeemacht

Waar we met Hoornbeeks redeneering terechtkomen, n.l. bij rechtmatig-verklaring van het ingrijpen van Koning Willem I in 1815/1816, heb ik reeds aangewezen in „De Reformatie” van 29 April j.l.

Men beroept zich ook op de Confessie van Westminster, hetzij slechts door deze te noemen (Ds Joh. Jansen), hetzij door er iets van over te nemen („De Heraut” van 1 Mei j.l.). Doch het verband, waardoor het aangehaalde in zijne beteekenis recht duidelijk kan worden, laat men weer onvermeld en onbesproken. Nu gaf ik reeds in „De Reformatie” van 20 Mei in mijn artikel „Niet geslaagd” de woorden van deze Confessie in het Latijn, met hare Engelsche, en met eene Duitsche vertaling. Daarheen zij voor het oorspronkelijke verwezen. Hier volgt eene vertaling door mij zelven: „Het is de taak van Synodes en Concilies om geschillen over het geloof en consciëntiegevallen tot beslissing te brengen (determinare), hoewel als dienende (ministerialiter quidem); regelen en voorschriften, waardoor de openbare eeredienst van God en het bestuur Zijner kerk te beter geordend worden, vast te stellen (constituere); klachten over slecht beheer aangebracht, toe te laten, en daarover autoritatief te beslissen (decernere). Deze besluiten en beslissingen moeten, als zij met Gods Woord overeenstemmen, met eerbied en onderworpenheid aangenomen worden, en dat niet enkel omdat zij met Gods Woord overeenstemmen, maar ook, dank zij de macht, die ze vaststellen (verum etiam gratia potestatis et constituentis), daar deze eene ordening Gods is, daartoe in Zijn Woord aangewezen (ut quae sit ordinatio Dei ad id in verbo suo designata)”. Zoodaals ik toen ook reeds de opmerking maakte: „Van eigen optreden van meerdere vergaderingen om zich in de plaats van kerkeraden te stellen, wordt hier in het geheel niet gerept”. Het puntje, waarover het bij dit nieuwe kerkrecht gaat, wordt daarin dus niet eens aangeroerd, en daarom heeft het beroep voor dit kerkrecht op deze Confessie reeds deswege geene kracht. Voorts wordt hier voor Synodes en Concilies een gezag opgeëischt, dat Voetius uitdrukkelijk afwijst. Deze Confessie zegt n.l., dat deze Synodale besluiten niet alleen met eerbied en onderworpenheid moeten worden aangenomen, als zij en omdat zij met Gods Woord overeenstemmen, maar ook om de macht, die ze vaststelt, dus omdat die een Synode of Concilie is. Daarvan echter wij Voetius niet weten, zoodaals ik nog in het vorige nummer van „De Reformatie” aanwees. Die stelt, dat zelfs beslissingen over de leer der Waarheid niet daarom de consciëntie binden, ook wanneer zij naar den Woorde Gods zijn, dat zij door eene Synode zijn genomen, doch alleen omdat zij met Gods Woord overeenstemmen. (An illi saltem Canones conscientiam obligent, qui continent dogmata divina fidei aut morum, aut substantiale quid disciplinae seu poliae Ecclesiasticae ipso verbo Dei praescriptum. Resp. Materialiter, indirecte, et per accidens conceditur; sed formaliter, directe, et per se Neg.) Daarin komt wel eene zeer verschillende beschouwing over de meerdere vergaderingen uit. Deze Confessie kent aan de Synodes als zoodanig zekere autoriteit, enig gezag toe, waarvan juist Voetius niets moet hebben. Het is daarom geen wonder, dat de voorstanders van het nieuwe kerkrecht gaarne zich op deze Confessie beroepen, hoewel zij over het betreffende punt zich juist niet uit.

Dit alles is echter slechts bijkomstig. Hoofdzak is iets anders.

Dat is de vraag, wat voor Synodes het eigenlijk zijn, die deze Confessie leert of aanneemt. Dat zegt zij in hetzelfde hoofdstuk 31, in de voorafgaande paragraaf. Daar luidt zij: „Quemamodum licitum est Magistratibus Synodum Ministrorum aliorumque qui sunt idonei convocare, quibuscumque de religionis rebus deliberent ac consultant: Ita si Magistratus fuerint Ecclesiae hostes aperti, licebit Christi ministris a seipsis virtute officii, eisque cum aliis idoneis, accepta prius ab Ecclesia suis delegatione, in istiusmodi conventibus congregari”. Chap. XXXI, 2. De officiële Engelsche vertaling geeft dit aldus weer: „As Magistrates may lawfully call a Synod of

Ministers and other fit Persons, to consult and advise with about Matters of Religion: So if Magistrates be open Enemies to the Church, the Ministers of Christ, of themselves by Virtue of their Office, or they with other fit Persons, upon Delegation from their Churches, may meet together in such Assemblies”. In het Nederlandsch kunnen wij het aldus zeggen: „Evenals het aan de Overheden geoorloofd is, Synodes van dienaren en van anderen die geschikt zijn, samen te roepen, om met hen over de zaken der religie te beraadslagen en te raadplegen: zoo zal het, als de Overheden openbare vijanden der kerk zijn, aan de dienaren van Christus geoorloofd zijn, uit zichzelf, krachtens hun ambt, of aan hen met andere geschikt, als zij tevoren eens afvaardiging van hunne kerken ontvangen hebben, in dergelijke samenkomsten te vergaderen”.

Wat hierbij nu dadelijk treffen moet, is, dat de Overheid voorop gaat. Wanneer de Overheid openlijk vijandig aan de kerk is, dan ja mogen ook de dienaren des Woords uit zichzelf in Synode samenkomen. Maar de Overheid wordt toch eerst genoemd. En blijkbaar moet deze dienaren en anderen ter Synode samenroepen. Slechts wanneer zij in gebreke blijft, of niet wil, hare vijandschap tegen de kerk toont, mogen de dienaren des Woords uit zichzelf samenkomen krachtens hun ambt. Voorts roept de Overheid niet kerken saam, maar dienaren des Woords en andere geschikte personen. Zij gaat hierbij dus naar eigene keus te werk. En zij laat niet deze personen beraadslagen, doch zelve doet zij het met hen. En dat blijkt § 3 niet maar om eens met hen te spreken, doch om met hen bepalingen te maken en het kerkelijk leven te regelen. (Zie wat over de taak dezer Synodes volgens deze Confessie in het begin van dit artikel in vertaling werd medegedeeld.) We hebben hier dus geheel het systeem van Koning Willem I in 1815/16. De Overheid kiest naar eigen inzicht predikanten en anderen om met hen te overwegen. En met hen beslist zij de geloofsgeschillen en consciëntiegevallen, stelt zij de regelen voor den eeredienst vast, beslist zij autoritatief over klachten, bij haar ingekomen. Deze Synodes zijn geheel Overheidsinstrument. Dat zij dan autoritatief besluiten en beslissen, is geen wonder. Dat zijn nu de Synodes, die door de voorstanders van het nieuwe kerkrecht aan onze Gereformeerde Kerken ten voorbeeld gesteld worden. Op eene Confessie, die dergelijke Synodes belijdt, beroepen zich deze voorstanders, Ds Joh. Jansen enkel door haar te noemen, blz. 4. Prof. Dr H. H. Kuyper met aanhaling van enkele woorden uit Cap. XXXI, 3, zonder melding te maken van wat over deze Synodes vooral gaat in 2. We kunnen zien, dat we bij dergelijke beroepen moeten controleeren en zelf de dingen nagaan en uit eigen oogen kijken, om niet op een dwaalspoor geleid te worden.

En wel zijn dit niet de eenige Synodes, die deze Confessie kent. Als de Overheid openlijk vijandig is aan de kerk, mogen de dienaren des Woords ook uit zichzelf en krachtens hun ambt in Synode samenkomen, of zij met andere geschikt, die dan echter door hunne kerken gedelegeerd moeten worden. Maar deze Synodes komen slechts in de tweede plaats. En wat zijn het dan voor Synodes? Zijn het dan, evenals bij het Gereformeerde kerkrecht, zoodaals onze kerkenordering het aangeeft, art. 41, samenkomsten van kerken? Neen, maar samenkomsten van dienaren des Woords. Anderen behoeven er niet bij te wezen, hoewel het mag, dat ook anderen er bij zijn. Dezen hebben dan echter deputering door hunne kerken noodig. De dienaren des Woords komen virtute officii, krachtens hun ambt, de anderen door kerkelijke afvaardiging. Althans dat schijnt de bedoeling. De Confessie is op dit punt niet overduidelijk. Maar door bij de dienaren des Woords te spreken van virtute officii, schijnt de noodzakelijkheid der delegatie beperkt tot de „andere geschikt”.

In deze Confessie komt aldus eene geheel andere beschouwing der meerdere vergaderingen uit, dan in het Gereformeerde kerkrecht van onze kerkenordering en van Voetius. Bij deze Confessie is het de Overheid, die

„Indien je qualijk vaert en hebt geen medicijnen,  
„Doet slechts na desen raet, het onheyl sal  
[verdwijnen:  
„Vooreerst, hoe dat 'et gaet, vermijdt een gram  
[gemoet,  
„En geeft aen Godt de wraeck van die u qualijk  
[doet.  
„En soo je zijt geneyght om langh gesont te leven  
„Soo dient benaeude sorgh van u te zijn gedreven.  
„Want die baert menigh quaet en schent het  
[jeugdigh bloet,  
„Dus maeckt dat uwe ziel geruste sinnen voet.”

alsmede uit het slot van zijn gedicht: „Op de gesontheyt en hare weerdigheyt”.

„Wat dient er meer gesegt van alle werelts saken,  
„Die niet gesont en is, wie kan hem vrolijk  
[maken?  
„Wel aen dan; wie je zijt, gaet, soeckt dan  
[aldermeest  
„Gesontheyt aen het lijf, gesontheyt aen den geest!”

Ook in het grijs verleden vindt men de sporen van geestelijke volksgezondheid. Dat de Romeinen de gezondheid van geest als het hoogste goed beschouwden, blijkt duidelijk uit de bekende woorden van Juvenalis<sup>14</sup>): „Mens sana in corpore sano”. De gangbare voorstelling toch, als zouden deze

samenroep, en en met hen be niet, dan doen of desnoods me lijk niet de ke dienaren des V Een clericaal e

En deze Syno onzer kerken Synodes belijdt rende, wat de meerde kerkre nadere toelicht

Deze Westminster is een voort Maar die voor De Synodis cilies, al kom goede dingen door de Overh opperheerschap kerken, maar samenleven, z Confessie hou bij Oud-Israël, kerk zelfstand zeggenschap v

Dat doet o roep op David fende het doe den, Disp. XL zinnige mag c Synodes, c. 2 Kerk is, een t haar, c. 21. De herust bij de ad Synod u ab et in Eeck samenroeping naar de Syno en in de kerk de Westminster de Synopa herders en he niet alleen de deputeerden i in haar stem naam, maar zonden zijn”. reliquo corpo solos, aed et interesse et li Ecclesiae a q uitgesloten, n in publica h quam suffra wordt in deze deel gevorder

De Overhei hier in eene leen bij zijn Overheid, als cilies, die doc warring en alles eerzaam moet worden als het noodi tur, sententia fragetur). De de eerste en te verbiudere te verschaffe kracht te doe als het nood getlijke stral ging van de

woorden b lichaam een Prof. Gunt door Juven „sanus”, n.l. niet in bij voorken zoover, ald in het dag niet uitdru woord uits dachten. E samenstelli daaraan g nus, welk maar dwar

Juvenalis van het lie juist ander een estel In zijn 10 voorkomen dat de gez maar dat l is, om vol beschikbaa lichaam te

15) Prof. J Hygiene. Ve bevoeding blz. 23—24

en ons niet verlaten bij het graf onzer afgestorvenen.<sup>15)</sup>

In zijn „Schat der Gesontheyt” noemt Dr Johan van Beverwijck (1594—1647) onder de verschillende momenten, die invloed vermogen uit te oefenen op het lichaam, allereerst de „Bewegingen des Gemoeds”. De dagelijkse ervaring leert ons, zoo zegt hij, „dat het Lichaem verandert en ontroert wordt door de Bewegingen der Zielen. Siet men niet hoe dat de mensche van een droevige of blijde tijding haestig gebootschap, in zijn aengesicht en al zijn leden verandert? Soo gaat het met de Gramschap, Vrees, Liefde, en ander ontroeringen. Dat de ziele mede beweegt en ontroert wordt door het Lichaem, en siet men niet alleen in rasende koorts en andere siekten, maar ook in droncken lieden”. Aan den anderen kant kunnen ook lichamelijke afwijkingen tot psychische veranderingen leiden. En dit alles is niet verwonderlijk, integendeel zeer begrijpelijk door de „grote ghemeenschap, die daer is tusschen de Ziele en het Lichaem, die malkanderen soo het goet, als 'tquaedt dat se hebben, gestadigh mede deelen”.

Ook bij vader Cats vinden we aanduidingen van psychische hygiëne, gelijk blijkt uit de volgende versregels<sup>15)</sup>:

12) Dr A. Th. Planten: De zorg voor de volksgezondheid door alle eeuwen heen. N. T. v. Gen., 1931, III, blz. 3774.

13) „Middelen dienende tot bewaaring van de gesontheyt”. (Uit: Tachtigh-jarige bedenckingen).

14) Een Romeinsch hekeldichter uit de 2e helft der eerste eeuw na Chr.